

СУЧАСНА СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

УДК 341.123.043

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА АТМОСФЕРИ ЯК ПРИРОДНОГО РЕСУРСУ

Білоцький С. Д.

Кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Анотація. *В умовах сучасних глобалізованих міжнародних відносин важливе значення має міжнародно-правове регулювання тих питань, що раніше не мали правового регулювання загалом, або регулювалися виключно на національному рівні. Одним з таких питань є міжнародно-правова характеристика атмосфери та атмосферного повітря, як природного ресурсу.*

Важливість визначення її правових характеристик на сучасному етапі розвитку міжнародного права пов'язана з одного боку з їхнім активним транскордонним забрудненням викидами різного роду виробництв, а з іншого – потребою їхнього безпосереднього економічного використання, наприклад, для виробництва електричної енергії на вітрових електростанціях, яке є одним з видів відновлювальних джерел енергії. При цьому, сучасне міжнародне право розглядає цю проблему фрагментовано, в рамках різних міжнародно-правових актів, що відносяться навіть до різних галузей міжнародного права: права навколишнього середовища, міжнародного повітряного права, права міжнародної безпеки.

Можна констатувати, що в сучасному міжнародному праві немає однозначного визначення статусу атмосфери і атмосферного повітря. Проте, порівнюючи різні міжнародно-правові акти, можна виділити певні характеристики, які до них можна застосовувати: 1. Атмосфера є природним ресурсом, склад якого може вплинути на здоров'я людства в цілому, 2. Повітря є загальним ресурсом, стан якого впливає на клімат, 3. Заборонене їхнє транскордонне забруднення, 4. Дозволене їхнє використання в економічних цілях, в т. ч. і для виробництва електричної енергії, за умов дотримання екологічних стандартів, вироблених на національному і міжнародному рівнях.

Ключові слова: *міжнародно-правовий статус атмосфери і атмосферного повітря, міжнародне право навколишнього середовища, Рамкова конвенція про зміни клімату (1992 р.).*

Постановка проблеми. Одним з ключових питань для міжнародного права у всі часи його існування було визначення правового статусу певних просторів. Довгий час все обмежувалося державними територіями в морях і на суходолі, проте з розвитком науки і техніки проблема стала ширшою. Одним з її аспектів на даному етапі є визначення міжнародно-правових характеристик атмосфери і повітря, що пов'язане з одного боку з їхнім економічним використанням (наприклад, для вироблення електроенергії), а з іншого – антропогенним транскордонним забрудненням, і змінами клімату.

Мета статті – дослідити міжнародно-правові характеристики атмосфери і повітря та визначити перспективи їхнього транскордонного використання для цілей екологічно безпечного вироблення електричної енергії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У міжнародно-правових дослідженнях в рамках доктрини вчені розглядали питання статусу як «атмосфери» (С. В. Виноградов) [1], так і «атмосферного повітря» (Д. Р. Мінекаєва [2], М. М. Бринчук [3]). При цьому М. М. Бринчук вважає, що поняття «атмосферне повітря» та «атмосфера» збігаються не повністю. А як відзначає С. В. Виноградов, поняття «атмосфера» ширше поняття «атмосферне повітря», охорона атмосферного повітря являє собою найважливішу частину охорони атмосфери Землі як єдиного цілого.

Основні результати дослідження. В рамках міжнародного права використовують терміни «повітря» (Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані (1979 р.), «озоновий шар» (Віденська конвенція про охорону озонowego шару (1985 р.), «атмосфера» (Договір про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, в космічному просторі й під водою (Московський договір) (1963 р.), Конвенція про заборону військового чи іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище (1977 р.), «клімат» і «кліматична система» (Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (РКЗК) (1992 р.). Жодне з визначень, яке застосовується в них (якщо воно є), не дає нам відповіді щодо визначення статусу цього природного ресурсу, проте стає зрозумілим, що його використання має транскордонний характер. Крім того, Конвенція про міжнародну цивільну авіацію (Чиказька конвенція) (1944 р.) відзначає, що «держава має повний і винятковий суверенітет на повітряний простір над своєю територією» (ст. 1), а Конвенція ООН з морського права (1982 р.) встановлює свободу прольоту над територіями зі змішаним міжнародним режимом.

Комісія СОТ з врегулювання спорів у рамках справи Венесуела і Бразилія проти США (1996 р.), Прийшла до висновку, що чисте повітря може розглядатися як непоновлюваний природний ресурс, і, отже, будь-які дії, спрямовані на збереження його чистоти, можуть розцінюватися як стратегія в інтересах збереження невідновлюваного природного ресурсу відповідно до п. g ст. XX ГАТТ [4, с. 274].

Загалом в доктрині сформувався цілий ряд теорій щодо правового статусу атмосферного повітря: об'єкт права власності (Б. М. Клименко, Ю. Н. Малеев) [5; 6]; заперечення права власності держави (М. М. Бринчук, В. А. Чичварин) [3; 7]; особливий вид природного ресурсу, непідлеглий суверенітету та власності держави (П. Фошіль [8, с. 585]); об'єкт загального користування (інституції Юстиніана «res omnium communis», Р. В. Деканозов [9, с. 48-49]); спільна спадщина людства (І. І. Лукашук [10]); міжнародний природний ресурс (радянська міжнародно-правова доктрина, Г. Кано [11, с. 24-26], М. Магарінос де Мело [12, с. 134]); роздільний природний ресурс (Х. Барберіс); Універсальний природний ресурс (В. А. Чичварин [7, с. 246]); природний ресурс Землі (ЮНЕП, ВМО); спільну спадщину людства (А. Ш. Кіс [13, с. 175], О. Шахтер); доктрина «публічного піклування» (В. Нанда [14]).

Своєю чергою Д. Р. Мінекаєва, намагаючись узгодити ці підходи, відзначає, що фактично, правовий статус атмосферного повітря має подвійний характер. По-перше, в міжнародному повітряному праві, кажучи про повітряний простір держави, мають на увазі повітряний стовп над лінією кордону і повітря, яке знаходиться в межах даної території (простір, на який, за загальним правилом, поширюється юрисдикція даної держави), хоча його склад постійно змінюється. Цей правовий статус визначається державою і міждержавними угодами, що застосовуються при правовому регулюванні повітряних перевезень.

По-друге, в рамках міжнародного екологічного права, кажучи про охорону повітря, розглядають повітря як єдине ціле (неподільний ресурс) [2, с. 21-22].

Таким чином можна відзначити, що в доктрині міжнародного права відсутній єдиний підхід до правового статусу атмосферного повітря.

В рамках сучасного міжнародного права не існує жодної однозначної оцінки правового статусу атмосфери, проте вироблено п'ять концепцій, які можуть мати важливе значення у визначенні її правового статусу:

- 1) в якості повітряного простору,
- 2) як спільний/роздільний (shared) ресурс,
- 3) як спільна власність (common property),
- 4) як спільне надбання (common heritage) людства, і
- 5) спільна турбота або загальний інтерес (common concern / common interest) людства [15, с. 7-13; 16].

Можливо правильним був би підхід, згідно якого атмосфера може розглядатися як природний ресурс, будь то загальні або спільні володіння, і в той же час, як «загальний інтерес людства», що гарантує її захист. Так, атмосфера є природним ресурсом, склад якого може вплинути на здоров'я людини і навіть виживання всього виду, прямо або побічно – навіть якщо він сам по собі, не буде «експлуатований» в матеріальному сенсі. Власне на цьому і наголошує преамбула РКЗК, де чітко заявлено, що «клімат Землі і його несприятливі наслідки є спільною справою для всього людства». Сайт РКЗК також недвозначно відзначає, що «атмосфера є загальним ресурсом, частиною «спільного надбання»» [17]. У цьому світлі атмосфера може розглядатися як природний ресурс, будь то загальний або спільний, і в той же час як «загальний інтерес людства» [18], в якості нової концепції міжнародного екологічного права. Проте, слід додати, що можливі юридичні наслідки, які витікають з такого статусу ще залишаються невизначеними [19, с. 20].

Повітря повинно розглядатися як загальний ресурс. Це означає, що країни повинні створити міжнародну систему співробітництва в рамках боротьби з забрудненням повітря [20, с. 137].

Згідно «Порядку денного на ХХІ століття», головне джерело викидів в атмосферу – це споживання енергії. Тому не дивно, що Кіотський протокол (1997 р.) має сферою свого застосування цілий ряд сфер пов'язаних з енергетикою: «Застосовується до наступних секторів (категорій) джерел: енергетика (спалювання палива, енергетична промисловість, обробна промисловість і будівництво, транспорт, інші сектори, інше); витік при видобутку і транспортуванні палива (тверде паливо, нафта і природний газ, інше); промислові процеси (продукція гірничодобувної промисловості, хімічна промисловість, металургія, інші виробництва, виробництво і споживання галогенованих вуглецевих сполук і гексафториду сірки, інше)».

На рівні Європейського Союзу, Шостою програмою дій з навколишнього середовища було визначене стале використання ресурсів та управління ними як один із пріоритетних напрямків діяльності і заохочення до підготовки «Тематичної стратегії зі сталого використання та управління ресурсами» [21]. Стратегія використання ресурсів визначає природні ресурси як всі види сировини, включаючи мінерали, біомасу та біологічні ресурси; повітря, воду і ґрунт; ресурси, такі, як енергія вітру, геотермальна, приливна і сонячна енергія, а також землі. Вона також підкреслила необхідність враховувати життєвий цикл і глобальні погляди при вирішенні питань нераціонального використання природних ресурсів. Стале використання природних ресурсів та їх ефективність була визнана критичною для подальшого економічного розвитку ЄС і стала ядром однієї з семи ключових

ініціатив у рамках «Стратегії Європа-2020» [22]. Ця стратегія спрямована на підтримку переходу до ресурсозберігаючих технологій і низько-вуглецевої економіки та відокремлює економічне зростання від використання ресурсів та енергії. У ній підкреслюється, що ефективність використання ресурсів дозволить запобігти погіршенню стану навколишнього середовища, втраті біорізноманіття та нераціональному використанню ресурсів, відображаючи, що аналіз політики пов'язаної з використанням ресурсів у ЄС і державах-членах показав, що ініціативи були фрагментарними і нескоординованими, де лише в декількох країнах прийнято стратегічні документи по ресурсах [23].

В рамках Договору про функціонування Європейського Союзу зазначено, що вимоги охорони навколишнього середовища повинні бути інтегровані у визначення і здійснення політики та діяльності Союзу, зокрема з метою сприяння сталому розвитку. Крім того, політика Союзу з навколишнього середовища сприятиме збереженню, захисту і поліпшенню якості навколишнього середовища, охороні здоров'я людини, розумному і раціональному використанню природних ресурсів, а також сприянню прийняття заходів на міжнародному рівні... і, зокрема, боротьбі з кліматичними змінами (ст. 191). Політика Союзу в галузі енергетики повинна бути вироблена в дусі солідарності між державами-членами, і, поряд з іншими завданнями, присвячена сприянню енергоефективності та енергозбереженню і розвитку нових і відновлюваних видів енергії (ст. 194) [19, с. 22].

Потреба інтеграції економічного розвитку зі збереженням навколишнього середовища була визнана в цілому ряді судових рішень. Так, Міжнародним судом у справі Габчково-Надьмарош (1997 р.) було вказано, що «необхідність узгодження економічного розвитку з охороною навколишнього середовища виражається в концепції сталого розвитку» (п. 140) [24]. Повторюючи висновки Міжнародного суду, Апеляційний орган СОТ у Справі Креветки/черепахи відзначив, що концепція сталого розвитку визнається в преамбулі до Угоди СОТ, «була загальноприйнятою, як інтеграція економічного і соціального розвитку та охорони навколишнього середовища» (п. 129). Арбітраж у справі Iron Rhine підтвердив, що включення належних природоохоронних заходів у розробку та здійснення економічної діяльності в галузі розвитку є вимогою міжнародного права (п. 59).

У міжнародній боротьбі зі зміною клімату, важливість інтеграції як елементу принципу сталого розвитку виражається в преамбулі до РКЗК, в якій підтверджується, «що реагування на зміну клімату повинно бути скоординоване із соціально-економічним розвитком на основі комплексного підходу з метою запобігання несприятливого впливу на нього, з повним урахуванням законних пріоритетних потреб країн, що розвиваються, для досягнення стійкого економічного зростання та викорінення бідності» (преамбула, п. 21) [25].

Висновки. Таким чином, можна констатувати, що в сучасному міжнародному праві немає однозначного визначення статусу атмосфери і атмосферного повітря. Проте, порівнюючи різні міжнародно-правові акти можна, виділити певні характеристики, які до них можна застосовувати:

1. Атмосфера є природним ресурсом, склад якого може вплинути на здоров'я людства в цілому,
2. Повітря є загальним ресурсом, стан якого впливає на клімат,
3. Заборонене їхнє транскордонне забруднення,
4. Дозволене їхнє використання в економічних цілях, в т. ч. і для виробництва електричної енергії, за умов додержання екологічних стандартів вироблених на національному і міжнародному рівнях.

Список використаної літератури

1. Виноградов С. В. Международное право и охрана атмосферы. / С. В. Виноградов. – М. : Наука, 1987. – 160 с.
2. Миннекаева Д. Р. Международно-правовые аспекты охраны атмосферного воздуха. Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. / Д. Р. Миннекаева. – Казань, 2005. – 221 с.
3. Бринчук М. М. Правовая охрана атмосферного воздуха / М. М. Бринчук. – М. : Изд-во «Наука», 1985. – 172 с.
4. United States-Standards for Reformulated and Conventional Gasoline, WTO Doc. WT/DS2/R (January 29, 1996) (the WTO Panel Report.) // ILM. – 1996. Vol. 35. – № 2. – P. 270-287.
5. Клименко Б. М. Государственная территория / Б. М. Клименко. – М. : Междунар. отношения, 1974. – 167 с.
6. Малеев Ю. Н. Международное воздушное право. Вопросы теории и практики / Ю. Н. Малеев. – М. : Междунар. отношения, 1986. – 240 с.
7. Чичварин В. А. Охрана природы и международные отношения / В. А. Чичварин. – М. : Междунар. отношения, 1970. – 287 с.
8. Fauchille P. Traite de droit international public. / P. Fauchille. – P. 1925. – Т. 1, pt. 2. – 678 p.
9. Деканозов Р. В. Юридическая природа космического пространства, небесных тел и их ресурсов / Р. В. Деканозов // Космос и право. – М. : ИГПАН СССР, 1980. – С. 48-59.
10. Лукашук И. И. Международное право. Особенная часть. 3-е изд., перераб. и доп. / И. И. Лукашук. – М. : Волтер клуве, 2005. – 544 с.
11. Kano G. Legal and institutional framework for natural resources management. / G. Kano. – Rome: FAO, 1975. – 54 p.
12. Magarinos de Mello M. Les ressources naturelles et leurs rapports avec le droit internationale / M. Magarinos de Mello // Environmental Policy and Law. –1977. – Vol 3. – № 3. – P. 130-140.
13. Kiss A. C. La notion de patrimoine commun de l'humanité / A. C. Kiss // Recueil des Cours de l'Académie de Droit International. – Vol. 175. – 1982-II. – P. 99-256.
14. Nanda V. P., Ris Jr. W. K. The Public Trust Doctrine: A Viable Approach to International Environmental Protection / V. P. Nanda, W. K. Ris Jr. // Ecology Law Quarterly. – Vol. 5. – 1976. – P. 291-319.
15. Boyle A. E. International Law and the Protection of the Global Atmosphere: Concepts, Categories and Principles / A. E. Boyle // International Law and Global Climate Change / R. Churchill and D. Freestone (eds). – Graham & Trotman / Martinus Nijhoff Publishers, 1991. – P. 7-13.
16. Annex B, Protection of the Atmosphere (S Murase) // Report of the International Law Commission, Sixty-third session (26 April–3 June and 4 July–12 August 2011).
17. Understanding Climate Change: A Beginner's Guide to the UN Framework Convention, UNFCCC (Dec. 1994). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://unfccc.int/essential/background/background_publications/htmlpdf/items/1661.php.
18. Murase S. Protection of the Atmosphere and International Lawmaking // Challenges of Contemporary International Law and International Relations: Liber Amicorum in Honour of Ernest Petrič. / Miha Poganik (ed). – 2011.
19. International law association. Sofia conference (2012). Legal principles relating to climate change. Members of the Committee: Professor Shinya Murase (Japan); Chair Professor Lavanya Rajamani (India); Rapporteur. – 2012. – 54 p.

20. Robinson N.A. Air Pollution Control Laws: Common but Differentiated Responsibilities for Managing the Atmosphere // *The Law of Energy for Sustainable Development*. /Edited by A. J. Bradbrook, R. Lyster, R. L. Ottinger, Wang Xi. – Cambridge University Press, 2005. – P. 124-137.
21. Decision No 1600/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 22 July 2002 // OJ. – L 242. – 2002. – P. 1.
22. Communication from the Commission, Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, COM (2010) 2020 final (Mar. 3, 2010).
23. Communications from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions titled 'On the Progress of the Thematic Strategy on the Sustainable Use of Natural Resources', SEC(2011) 1068 final (Sept. 20, 2011).
24. ICJ. Case concerning Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia) (1997). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icj-cij.org/docket/files/92/7375.pdf>.
25. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (1992). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_044/conv.

INTERNATIONAL LEGAL DESCRIPTION OF THE ATMOSPHERE AS A NATURAL RESOURCE

Bilotskij S. D.

Ph.D. in International Law, Associate Professor of the Department of International Law of the Institute of International Relations of Kyiv National Taras Shevchenko University.

Abstract. *In today's globalized international relations it is important to provide international legal regulation of issues previously having no legal regulation in general or having been exclusively regulated at the national level. One of these is the international legal characteristic of the atmosphere and air as a natural resource.*

The importance of defining legal characteristics in the current development of international law is on the one hand related to their active transboundary pollution by emissions of all sorts of industries, on the other – to the need for their immediate economic use, such as for the production of electricity by wind power, which is one of types of renewable energy. Whereas the modern international law considers the problem fragmentary, under various international documents relating even to different branches of international law: environmental law, international air law, international security.

It can be noted that the modern international law has no unambiguous definition of the status of the atmosphere and air. However, comparing the various international instruments we can identify certain characteristics which may be applied: 1 The atmosphere is a natural resource, the composition of which can affect the health of mankind as a whole, 2 air is a common resource the state of which affects climate 3. Forbidding of their transboundary Pollution, 4 Permitting of their use in economic purposes, i.e. for power generation, according to environmental standards produced on the national and international levels.

Key words: *international legal status of the atmosphere and air, international environmental law, the Framework Convention on Climate Change (1992).*

References

1. Vinogradov S. V. *Mezhdunarodnoe pravo i ohrana atmosfery*. / S. V. Vinogradov. – M. : Nauka, 1987. – 160 s.
2. Mynnekaeva D. R. *Mezhdunarodno-pravovye aspekty ohrani atmosfernogo vozduha*. Dis. ... Candidate. jurid. nauk: 12.00.10. / D. R. Mynnekaeva. – Kazan, 2005. – 221 s.

3. Brynchuk M. M. Pravovaya ohrana atmosfernogo vozduha / M. M. Brynchuk. – M. : Nauka, 1985 – 172 s.
4. United States-Standards for Reformulated and Conventional Gasoline, WTO Doc. WT/DS2/R (January 29, 1996) (the WTO Panel Report.) // ILM. – 1996. Vol. 35. – № 2. – P. 270-287.
5. Klimenko B. M. Gosudarstvennaya territoriya / B. M. Klimenko. – M. : Mezhdunarodnije otnoshenija, 1974. – 167 s.
6. Maleev Y.N. Mezhdunarodnoe vozdušnoe pravo. Woprosi teoriii i praktiki / Y. N. Maleev. – M. : Mezhdunarodnije otnoshenija, 1986. – 240 s.
7. Chychvaryn V. A. Ohrana prirody i and mezhdunarodnije otnoshenija / V. A. Chychvaryn. – M. : Mezhdunarodnije otnoshenija, 1970. – 287 s.
8. Fauchille P. Traite de droit international public. / P. Fauchille. – P. 1925. – T. I, pt. 2. – 678 p.
9. Dekanozov R. V. Juridicheseskaja priroda kosmycheskogo prostranstva, nebesnyh tel i ih resursov / R. V. Dekanozov // Kosmos i pravo. – M. : IGPAN SSSR, 1980 – S. 48-59.
10. Lukashuk I. I. Mezhdunarodnoe pravo. Osobennaya chast. 3-e izd., pererabot. I dopoln. / I. I. Lukashuk. – M. : Walters kluver, 2005. – 544 s.
11. Kano G. Legal and institutional framework for natural resources management. / G. Kano. – Rome : FAO, 1975. – 54 p.
12. Magarinos de Mello M. Les ressources naturelles et leurs rapports avec le droit internationale / M. Magarinos de Mello // Environmental Policy and Law. –1977. – Vol. 3. – № 3. – P. 130-140.
13. Kiss A. C. La notion de patrimoine commun de l'humanité / A. C. Kiss // Recueil des Cours de l'Académie de Droit International. – Vol. 175. – 1982-II. – P. 99-256.
14. Nanda V. P., Ris Jr. W. K. The Public Trust Doctrine: A Viable Approach to International Environmental Protection / V. P. Nanda, W. K. Ris Jr. // Ecology Law Quarterly. – Vol. 5. – 1976. – P. 291-319.
15. Boyle A. E. International Law and the Protection of the Global Atmosphere: Concepts, Categories and Principles / A. E. Boyle // International Law and Global Climate Change / R. Churchill and D. Freestone (eds). – Graham & Trotman / Martinus Nijhoff Publishers, 1991. – P. 7-13.
16. Annex B, Protection of the Atmosphere (S Murase) // Report of the International Law Commission, Sixty-third session (26 April–3 June and 4 July–12 August 2011).
17. Understanding Climate Change: A Beginner's Guide to the UN Framework Convention, UNFCCC (Dec. 1994). [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: http://unfccc.int/essential/background/background_publications/htmlpdf/items/1661.php.
18. Murase S. Protection of the Atmosphere and International Lawmaking // Challenges of Contemporary International Law and International Relations: Liber Amicorum in Honour of Ernest Petrič. / Miha Poganič (ed). – 2011.
19. International law association. Sofia conference (2012). Legal principles relating to climate change. Members of the Committee: Professor Shinya Murase (Japan): Chair Professor Lavanya Rajamani (India): Rapporteur. – 2012. – 54 p.
20. Robinson N. A. Air Pollution Control Laws: Common but Differentiated Responsibilities for Managing the Atmosphere // The Law of Energy for Sustainable Development. /Edited by A. J. Bradbrook, R. Lyster, R. L. Otinger, Wang Xi. – Cambridge University Press, 2005. – P. 124-137.
21. Decision No 1600/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 22 July 2002 // OJ. – L 242. – 2002. – P. 1.
22. Communication from the Commission, Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, COM(2010) 2020 final (Mar. 3, 2010).
23. Communications from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions titled 'On the Progress of the Thematic Strategy on the Sustainable Use of Natural Resources', SEC(2011) 1068 final (Sept. 20, 2011).
24. ICJ. Case concerning Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia) (1997). [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.icj-cij.org/docket/files/92/7375.pdf>.
25. Ramkova konventsija Organizatsii Ob'ednanih Natsiy pro zminu klimatu (1992). [Electronic resource]. – Rezhym dostupu: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_044/conv.

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА АТМОСФЕРЫ КАК ПРИРОДНОГО РЕСУРСА

Белоцкий С. Д.

Кандидат юридических наук, доцент кафедры международного права Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Аннотация. *В условиях современных глобализованных международных отношений важное значение имеет международно-правовое регулирование тех вопросов, которые раньше не имели правового регулирования в целом, или регулировались исключительно на национальном уровне. Одним из таких вопросов является международно-правовая характеристика атмосферы и атмосферного воздуха, как природного ресурса.*

Важность определения ее правовых характеристик на современном этапе развития международного права связана с одной стороны их активным трансграничным загрязнением выбросами разного рода производств, а с другой – потребностью их непосредственного экономического использования, например, для производства электрической энергии на ветровых электростанциях, которое является одним из видов возобновляемых источников энергии. При этом современное международное право рассматривает эту проблему фрагментарно, в рамках различных международных документов, относящихся даже к разным отраслям международного права: права окружающей среды, международного воздушного права, права международной безопасности.

Можно констатировать, что в современном международном праве нет однозначного определения статуса атмосферы и атмосферного воздуха. Однако, сравнивая различные международно-правовые акты можно выделить определенные характеристики, которые к ним можно применять: 1. Атмосфера природным ресурсом, состав которого может повлиять на здоровье человечества в целом, 2. Воздух является общим ресурсом, состояние которого влияет на климат, 3. Запрет их трансграничного загрязнения, 4. Допустимое их использование в экономических целях, в т. ч. и для производства электрической энергии, при условии соблюдения экологических стандартов производимых на национальном и международном уровнях.

Ключевые слова: *международно-правовой статус атмосферы и атмосферного воздуха, международное право окружающей среды, Рамочная конвенция об изменении климата (1992).*